

SURSELE AUTORITĂȚII ÎN CÂMPUL EDUCATIV ȘCOLAR

II

Autor:

Prof. dr. Singureanu Nicoleta

Colegiul Economic "Hermes", sector 2, București

Bochenski argumentează aici împotriva egalitarismului epistemologic, care este un nonsens și o imposibilitate. Dar acest fapt nu-i împiedică astăzi chiar și pe elevii de liceu, să conteste autoritatea epistemică a unor profesori (de reținut că nu ne referim la abuzul de autoritate, adică la arogarea ilicită de competențe în alte domenii). Un caz mult mai frecvent însă vizează ignorarea autorității epistemice a profesorului. Dacă în abstracto un purtător al autorității într-un domeniu rămâne ca atare indiferent dacă manifestăm interes sau nu pentru domeniul respectiv, în școală lucrurile nu stau deloc așa, mai ales în cazul obiectelor de studiu obligatorii, dar pentru care elevii nu manifestă niciun interes. În această situație, profesorul trebuie să-și edifice autoritatea epistemică, iar ca fundament trebuie să determine motivația, interesul elevilor pentru domeniul său. Doar așa autoritatea sa epistemică devine efectivă.

Trebuie să recunoaștem că, deseori, în astfel de situații, profesorul recurge la autoritatea deontică pentru a-și consolida autoritatea epistemică. Referitor la autoritatea în educație, Olivier Reboul scria: Educația nu poate fi concepută în afara recursului la autoritate, aceea a adultului asupra copilului, a savantului asupra ignorantului, a celui ce este responsabil asupra iresponsabilului. În toate cazurile, autoritatea indică supremația celui care o exercită, ea face deci din educație un raport vertical.

În funcție de temeiul care o legitimează, autoritatea îmbracă mai multe forme de manifestare, pe care le regăsim și în școală: autoritatea contractului, autoritatea expertului, autoritatea arbitrului, autoritatea modelului și aceea a „regelui”.

a) Autoritatea contractului

Pentru Olivier Reboul, autoritatea contractului are o întemeiere rațională, beneficiind în același timp de consimțământul ambelor părți. Pedagogul francez nota: Este autoritatea regulii asupra jucătorilor sau aceea a indivizilor sau instituțiilor având de aplicat o convenție. A o încălca ar însemna fraudă, trișaj.

Presupunând consimțământul ambelor părți, acest tip de autoritate îl obligă pe profesor la negocierea regulilor care vor governa viața clasei, ba, mai mult, el va trebui să facă explicite alte reguli emenate de la instanțe superioare (direcțiune, consiliu de administrație, inspectorat, minister), care ar putea părea elevilor lipsite de întemeiere.

Acest exercițiu depersonalizează într-o oarecare măsură relația de autoritate, ceea ce este de dorit în momentul apariției unei situații de încălcare a regulii. Într-o asemenea situație, elevul va trebui pedepsit, ceea ce poate trezi resentimente și poate tensiona relațiile sale cu cel care aplică sancțiunea: profesorul. Dar, dacă a fost participant la procesul de negociere a regulii, el va percepe sancțiunea ca fiind dictată de încălcarea unei convenții pe care și-a asumat-o, și nu de bunul plac al profesorului.

În același timp, efectul de undă nu va mai reverbera negativ în rândul colegilor. Pe de altă parte, îi va obliga pe elevi să facă alegeri responsabile pentru care, în viitor, vor trebui să-și asume consecințele (ne vom referi mai târziu la aceste aspecte care vizează managementul clasei).

b) Autoritatea expertului

Autoritatea expertului, ca și în cazul lui Bochenski, este cea a știutorului. Deși, în mod implicit, textul lui Reboul susține ideea că și acest gen de autoritate poate

avea o întemeiere, chiar dacă aceasta nu este întotdeauna strict rațională, ci ține mai degrabă de domeniul convingerii. Iar convingerea se întemeiază pe informațiile pe care le deținem despre categoria profesională căreia îi aparține purtătorul (profesorii au studii superioare, deci sunt competenți), dar și pe buna sa credință (un profesor nu are motive să spună lucruri neadevărate elevilor). Rebolul nota: Apoi, există autoritatea expertului, a omului căruia îi urmăm sfatul chiar fără a-l înțelege, pentru că îi recunoaștem competența, pentru că „este o autoritate în materie”.

Un caz aparte ar fi acela în care, în mod deliberat, profesorul orientează elevii pe o pistă greșită, pentru a-i pune în situația de a se descurca singuri într-un context pe care nu îl controlează în întregime.

Pentru a nu pierde încrederea elevilor, profesorul trebuie să țină cont de ineditul situației în evaluarea performanței elevilor, urmând să facă transparent întregul scenariu educativ după derularea lui.

c) Autoritatea arbitralului

Autoritatea arbitralului vizează situațiile conflictuale pe care profesorul este chemat să le rezolve. Deși, în termenii lui Bochenski, s-ar părea că profesorul trebuie să intervină în virtutea faptului că este superiorul, adică șeful (autoritate deontică), situația este oarecum atipică, deoarece o rezolvare cu valențe educative implică încredere în profesor, în calitățile lui de arbitru. Dacă lucrurile nu stau așa, deși un elev (cel considerat vinovat) va fi sancționat, el nu va accepta totuși sancțiunea (poate nici alții), în sensul că nu o va considera justificată: în sinea lui (ori chiar explicit), el va contesta obiectivitatea profesorului. Consecința ar putea fi apariția unei situații conflictuale (care l-ar implica și pe profesor), iar managementul clasei ar putea deveni dificil.

Autoritatea arbitralului se legitimează cu fiecare situație conflictuală în rezolvarea căreia profesorul trebuie să se implice.